

УДК 658.27
JEL Classification B21Моголова М.М.
провідний науковий
співробітниквідділ ринку матеріально-технічних ресурсів
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Київ, Україна
E-mail: mmogylova@googlemail.com

СУТНІСНІ ОЗНАКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБҐРУНТУВАННЯ ЇХ СКЛАДУ

Методологічні положення ефективного використання та відтворення основних засобів ґрунтуються на дослідженні їх економічної природи і відповідно складу. Глибоке розкриття соціально-економічної сутності основних засобів передбачає здійснення їх порівняльної характеристики з іншими факторами виробництва з метою окреслення властивих їм ознак і особливостей.

У статті шляхом систематизації наукової думки щодо економічної природи основних засобів розкриті її різні аспекти, проведено їх порівняльну характеристику з іншими факторами сільськогосподарського виробництва.

Дослідження побудовано на використанні діалектичного підходу, монографічного методу, теоретичного узагальнення і систематизації, порівняння.

В результаті дослідження окреслено сутнісні характеристики основних засобів на основі їх порівняння із земельним ресурсом, оборотними засобами, біологічними і нематеріальними активами, фінансовими ресурсами, працею, підприємництвом. Обґрунтовано складові основних засобів, відповідно до яких запропоновано внести зміни до нормативно-правових актів.

***Ключові слова:** основні засоби, фактори виробництва, засоби виробництва, засоби праці, виробничі ресурси, види основних засобів.*

Вступ. За будь-якої суспільно-економічній формації вирішальну роль у функціонуванні підприємства відіграють наявність і органічна єдність засобів і предметів праці, робочої сили, землі та підприємництва. Протягом історичних етапів визнання та рівень значимості цих факторів змінювались. Незалежно від виробничих відносин обов'язковим натурально-речовим елементом матеріального виробництва є основні виробничі засоби. Розуміння економічної природи основних засобів відповідно до теоретичних положень різних наукових течій дозволяє обґрунтувати їх склад із відповідною класифікацією, що є принциповим з позицій методологічних і прикладних засад визначення фінансово-економічних показників суб'єктів господарювання в розрізі різних видів діяльності й оптимальних джерел фінансування відтворення в необхідних параметрах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнені теоретичні та методологічні засади визнання і класифікації основних засобів висвітлено у працях таких вчених, як: В. Андрійчук [1], П. Круш [2], І. Левицька [3], С. Ленська [4], Г. Підлісецький [5], Б. Пасхавер [6] та ін. Проте, залишаються недостатньо висвітленими особливості основних засобів, які дозволяють їх ідентифікувати, на основі порівняння за характерними властивостями з іншими факторами виробництва відповідно до їх розширеного складу в сучасних умовах.

Мета дослідження полягає у конкретизації сутнісних ознак та обґрунтуванні складових основних засобів на основі систематизації і узагальнення існуючих концепцій їх економічної природи.

Методологія. Для досягнення поставленої мети використано діалектичний підхід, монографічний метод, теоретичне узагальнення і систематизацію наукових концепцій, порівняння.

Результати. Глибоке розкриття економічної сутності основних засобів потребує її дослідження у трьох ключових напрямках: вивчення генезису та еволюції понять «основний капітал», «основні фонди» та «основні засоби» в контексті діалектичного підходу; здійснення порівняльної характеристики основних засобів з іншими факторами виробництва з метою окреслення їх ознак і особливостей; розкриття поняття «основні засоби» в економічному, юридичному, соціальному, екологічному, управлінському та обліковому аспектах з метою уніфікації наукової та практичної термінології.

Представники основних економічних теорій при дослідженні економіки основних засобів оперують категоріями засоби виробництва, засоби праці, ресурси, основний капітал, основні засоби та основні фонди тощо. В працях класиків, які чітко класифікували фактори виробництва за природою їх участі у виробничому процесі, вперше дано наукове трактування основного капіталу. Його запропонував А. Сміт на основі розмежування основного і оборотного капіталу, паралельно окресливши відмінності між фондом і капіталом. З розвитком економічної думки поглиблювались сутнісні ознаки основних засобів через особливості їх участі у виробничому процесі, взаємозв'язок цін на них та виготовлену з їх використанням продукції, їх роль у триаді Людина–Природа–Суспільство.

За положеннями класичної економічної школи [7, 8, 9], основні засоби є одним із факторів виробництва з такими характеристиками: зберігають свою матеріальну форму впродовж тривалого періоду часу; переносять вартість на готову продукцію частинами впродовж кількох виробничих циклів; потребують відтворення по завершенню терміну корисного використання, який більше року; є результатом людської праці; у вартісному виразі є основним капіталом, якщо приносять дохід, не надходячи в обіг і не змінюючи володаря.

В розвиток цих ідей неокласики обґрунтували, що основні засоби забезпечують максимальний синергійний ефект у комплексі з іншими факторами виробництва при усвідомленні значимості кожного і їх раціонального співвідношення. В основі неокласичних положень щодо основних засобів – це формування ціни на них відповідно до принципів їх граничної корисності, граничної продуктивності та ринкової рівноваги попиту та пропозиції. Оригінальність підходу до основних засобів як факторів виробництва закладено австрійською школою: не цінність витрачених ресурсів впливає на цінність виробленої продукції, а навпаки – цінність кожного фактору виробництва (благ вищого порядку) визначається виключно на основі цінності виробленої продукції (благ нижчого порядку) [10]. Ціна попиту на основні засоби є похідною від цін на вироблену з їх використанням продукцію, а вартість основних засобів позначається на собівартості (і ціні пропозиції) продукції. Згідно з теорією А. Маршалла формування цін на основні засоби, як фактор виробництва, здійснюється під впливом попиту та пропозиції [11, с. 100–101]. Ціна попиту на основний засіб визначається його граничною продуктивністю, а ціна пропозиції – граничними витратами на їх створення.

Упродовж терміну використання споживча вартість основних засобів змінюється через фізичний знос, моральне старіння, під впливом зовнішнього економічного і інституціонального середовища тощо. Основним засобам притаманний фізичний, моральний, зовнішній, соціальний, екологічний види зносу.

В контексті фізичної економіки основні засоби є засобами праці, використання яких забезпечує зростання кількості перетвореної енергії, коефіцієнта взаємодії Людини з Природою шляхом протидії розсіюванню енергії, забезпечення її перетворення та

накопичення. Така ідея закладена С. А. Подолинським [12, с. 79, 84, 133] і знайшла розвиток в працях М. Д. Руденка, П. Г. Кузнецова і Ш.Г.-М. Шаміля [13, 14, 15]. Фундаментальним принципом концепції фізичної економіки Л. Ларуша є зростання економії праці (economy of labour) як єдино істинного показника вартості виробничої діяльності людини [16]. Без постійного підвищення економії праці шляхом технологічного прогресу неможливий економічний прогрес. Технологічний прогрес виявляється в розробці та застосуванні машин з більшою ефективністю, що визначається співвідношенням зусиль людини, витрачених на обслуговування машини, до кількості роботи, виконаної машиною. Роль основних засобів полягає у забезпеченні економії праці (economy of labour) без негативних наслідків для суспільства і працівників.

Для інституціональної теорії важливо, що основні засоби є об'єктом майнових відносин, тому на ефективності їх використання і параметрах відтворення позначаються такі базисні економічні інституції як власність, контракти і влада.

Досить глибоке розкриття економічної природи основних засобів можливе при його порівнянні з іншими факторами виробництва шляхом аналізу їх властивостей, спільних і відмінних ознак. Метод порівнянь дає можливість змістовно охарактеризувати дану категорію. Виокремлення певної економічної категорії ґрунтується на наявності характерних особливостей у групи об'єктів або явищ. Економічну природу основних засобів досить ґрунтовно розкрили науковці шляхом порівняння з оборотними за низькою характеристик, які відображають взаємозв'язок і відмінності цих засобів виробництва: за характером виробничого використання, споживання, участі в обігу, особливостей відшкодування [4, с. 9; 5, с. 5–6; 17, с. 7]. З розвитком економічних систем від аграрної до постіндустріальної моделі розширювалася видова сукупність факторів виробництва від визнання продуктивним лише земельного капіталу до тріади «земля – праця – капітал» з поступовою трансформацією і диференціацією в «земля – праця – основні засоби – оборотні засоби – фінансові ресурси – підприємництво – інтелектуальний капітал». Будучи складовою факторів виробництва, кількість і рівень значимості кожного з яких у різних соціально-економічних формаціях варіює, основні засоби мають специфічні ознаки, що розкривають природу цієї категорії і дають можливість їх ідентифікувати (табл. 1). Розкриття економічної природи основних засобів через їх сутнісні характеристики, окреслені шляхом порівняння з іншими факторами виробництва, дозволяє обґрунтувати їх складові.

Таблиця 1

Економічна природа основних засобів за їх сутнісними ознаками - особливостями в контексті порівняльної характеристики за принциповими відмінностями з іншими факторами виробництва

Фактори виробництва	Основні засоби
Земля	<i>основні засоби</i> збільшуються в розмірах, підлягають заміні, переміщуються в просторі, мають обмежений термін експлуатації, підлягають різним видам зносу; <i>земля</i> - просторово обмежена, відповідно до своїх властивостей незамінний фактор виробництва (особливо в сільському господарстві), стаціонарна (не підлягає переміщенню), має необмежений термін використання і не зношується за умови правильного використання
Худоба та птиця, інші біологічні активи тваринництва	<i>основні засоби</i> – результат суто людської праці; <i>земля, біологічні активи рослинництва і тваринництва</i> мають природне походження
Сільськогосподарські насадження (біологічні активи рослинництва)	

Продовження табл. 1

Праця	фізична	основні засоби – агреговані неперсональні фактори виробництва; <i>праця і підприємництво не відчужуються від людини</i>	
	розумова		
Підприємництво			
Нематеріальні активи	об'єкти інтелектуальної власності	основні засоби – знецінюються через всі види зносу; <i>нематеріальним активам – не притаманний фізичний знос, впродовж експлуатації можуть не знецінюватись</i>	основні засоби мають матеріально-речову форму, <i>розумова праця, підприємництво і нематеріальні активи не мають матеріальної форми</i>
	неідентифіковані активи	основні засоби – відчужуються від підприємства; <i>неідентифіковані нематеріальні активи – невідчужуваний від підприємства фактор виробництва</i>	
Оборотні засоби		<i>основні засоби:</i> зберігають матеріальну форму впродовж терміну корисного використання, який більше року чи операційного циклу у випадку його перевищення за рік; потребують відтворення по завершенню цього терміну; їх вартість на готову продукцію переноситься частинами у розмірі амортизаційних відрахувань впродовж кількох виробничих циклів; <i>оборотні засоби:</i> втрачають свою первісну матеріальну форму впродовж одного операційного циклу; повністю споживаються в кожному операційному циклі та переносять вартість на готову продукцію; вимагають свого відтворення в первісній натуральній формі після кожного виробничого циклу	
Фінансові ресурси		<i>основні засоби – мають матеріально-речову і вартісну форму, фінансові ресурси – грошову</i>	

Джерело: розробка автора на основі узагальнення опрацьованих наукових і методичних джерел.

На нашу думку, до основних засобів відносяться наступні види: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар, капітальні витрати на земельні поліпшення сільськогосподарського призначення, інші основні засоби та необоротні матеріальні активи.

За планової соціалістичної економіки до основних засобів крім традиційних відносили також багаторічні насадження, продуктивну худобу і птицю. На сьогодні з прийняттям П(С)БО 30 [18] від 2007 р. вони класифікуються як довгострокові біологічні активи рослинництва і тваринництва. Це цілком логічно. Як відзначали більшість вчених, до основних засобів неправомірно відносити те, що не є результатом людської праці, а має природне походження (земля, худоба, птиця, насадження плодкових і ягідних культур, виноградники). Відповідно до фізичної економії функції основних засобів полягають в економії людської енергії, збереженні природної енергії від розсіювання, збільшенні кількості перетворюваної енергії та ефективності обміну з Природою. Відповідно з цими положеннями продуктивна худоба і багаторічні насадження не відповідають сутності

основних засобів. На користь їх невизнання такими свідчить і економічний зміст показників фондозабезпечення аграрного виробництва. За їх класичного розуміння виникають сумніви щодо логічності включення біологічних активів рослинництва і тваринництва до основних засобів, оскільки в такому випадку штучно завищують фондооснащеність сільськогосподарських угідь та фондоозброєність праці, хоча по суті за рахунок вартості багаторічних насаджень і продуктивної худоби та птиці ці показники не зростають.

З 2000 р. за П(С)БО 7 [19] до основних засобів відносять земельні ділянки. Відповідь на питання щодо логічності визнання їх такими може дати економічна теорія різних наукових течій. Всіма науковими школами земля розглядалась як окремий фактор виробництва, зокрема фізіократами як єдиний фактор виробництва і джерело «чистого продукту» і збагачення суспільства. На нашу думку, виокремлення землі є цілком логічним і має бути враховане для обґрунтування складу основних засобів в економіці та бухгалтерському обліку. Аргументом такої позиції автора слугують і наукові положення класичної економічної школи щодо різної природи доходів від землі, праці та капіталу (відповідно земельної ренти, заробітної плати, прибутку чи відсотка). У теорії А. Сміта до основного капіталу відносять такі елементи: машини і обладнання, які полегшують чи зменшують обсяг праці; будівлі, які є джерелом отримання доходу як для власників, так і осіб, які їх орендують за плату; покращення землі, тобто ті вкладення в землю, результатом яких стало приведення її до стану, найбільш придатного до обробітку та іншого використання; всі набуті корисні здатності людини. Якщо заробітна плата і прибуток на капітал є прямими ціноутворювальними факторами, то розмір ренти є результатом ціни на сільськогосподарську продукцію, як опосередкована складова ціни [7, с. 408–409]. Доцільність виключення земельних ділянок зі складу основних засобів пояснюються їх особливостями за теоретичними положеннями Д. Рікардо, за якими земельна рента на відміну від доходів інших факторів виробництва не входить до ціни продукції. Особливості землі зумовлені одночасним її функціонуванням у сільськогосподарському виробництві як засобу і предмета праці. Представник школи маржиналізму А. Маршалл наголошував на ознаці походження основного капіталу, яким є предмети, корисність яких створена людською працею. Тому до основного капіталу не можуть бути віднесені дари природи, зокрема земля [11, с. 214]. На підтвердження висновку щодо неправомірності включення землі до основних засобів можна навести і методологічні положення неокласиків, зокрема М. Алле, в дослідженнях яких засоби виробництва є виробленим товаром, який використовується для виробництва іншого товару [20]. Це дає підстави розглядати землю як окремий фактор виробництва, що не відноситься до основних засобів, оскільки останні мають бути результатом виробництва.

Виокремлення земельного активу зі складу основних засобів обґрунтовано пояснює теорія фізичної економіки, виходячи з характеру участі та функцій землі та засобів праці у процесі збереження енергії. Земля є безпосереднім накопичувачем сонячної енергії, тоді як засоби праці сприяють збільшенню кількості перетворюваної енергії, запобігаючи її розсіюванню. До інших ознак, що дають підстави для розмежування землі з основними засобами відносять: обмеженість; неамортизованість; іншу природу відтворення. Всі вищенаведені ознаки основних засобів та основного капіталу, окреслені в різних наукових течіях, слугують аргументами для обґрунтування складу основних засобів, зокрема щодо невизнання такими земельних ділянок. Тому вважаємо правильним і в бухгалтерському обліку земельні ділянки не класифікувати як основні засоби, а визнати окремим відособленим видом активів, відповідно до концепції уніфікації поняття основних засобів в економічному, юридичному, соціальному та управлінському (в т.ч. бухгалтерському) аспектах.

Висновки. Найбільш повно економічна природа основних засобів розкривається в контексті порівняльної характеристики за принциповими відмінностями з іншими факторами виробництва, що дає можливість їх ідентифікувати за принциповими сутнісними ознаками - особливостями. Основні засоби збільшуються в розмірах, підлягають заміні, переміщуються в просторі, мають обмежений термін експлуатації, підлягають різним видам зносу. Основні засоби є результатом суто людської праці. Основні засоби – агреговані неперсональні фактори виробництва, що відчужуються від людини, а також є відчужуваними від підприємства. Основні засоби мають матеріально-речову та вартісну форму. Основні засоби зберігають матеріальну форму впродовж терміну корисного використання, який більше року чи операційного циклу у випадку його перевищення за рік; потребують відтворення по завершенню цього терміну; їх вартість на готову продукцію переноситься частинами у розмірі амортизаційних відрахувань впродовж кількох виробничих циклів. Відповідно до цих характерних ознак до основних засобів відносяться будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар, капітальні витрати на земельні поліпшення сільськогосподарського призначення, інші основні засоби та необоротні матеріальні активи. Цілком логічно зі складу основних засобів вилучено сільськогосподарські багаторічні насадження та продуктивну худобу і птицю. Відповідно до обґрунтованих положень є потреба у виокремленні земельних ділянок, як окремих об'єктів, що не класифікується як основні засоби з внесенням відповідних змін до всіх нормативно-правових актів, перш за все П(С)БО 7.

Список використаних джерел

1. Андрійчук, В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : навч. посібник / [Круш П. В., Клименко О. В., Подвігіна В. І., Гулевич В. О.]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
3. Левицька І. В. Відтворення основних засобів: теорія і практика : Монографія / І. В. Левицька. – Т. : ТзОВ «Терно-граф», 2010. – 272 с.
4. Ленская, С. А. Основные фонды: что это такое? / С. А. Ленская. – М. : Знание, 1974. – 80 с.
5. Підлісецький, Г. М. Підвищення віддачі основних фондів у сільському господарстві / Редкол.: В. Д. Гревцов та ін. / Г. М. Підлісецький. – К. : Урожай, 1986. – 136 с.
6. Пасхавер, Б. Й. Аграрний сегмент національного багатства / Б. Й. Пасхавер // Економіка України. – 2013. – № 2 (607). – С. 49–59.
7. Сміт, А. Дослідження про природу і причини багатства народів / А. Сміт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibliograph.com.ua/adam-smit/index.htm>.
8. Рикардо, Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Полит. литература, 1955. – 268 с.
9. Маркс, К. Капитал. Т. 2 / Маркс К., Энгельс Ф. – Соч. – М. : Политиздат. – 1963. – Т. 24. – 798 с.
10. Менгер, К. Основания политической экономии / К. Менгер // Австрийская школа в политической экономии : Сборник / К. Менгер, Е. Бем-Баверк, Ф. Визер; пер. с нем./ Предисл., коммент., сост. В. С. Автономова.– М. : Экономика, 1992. – С. 31–242 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.libertarium.ru/lib_mbv.
11. Маршалл, А. Принципы экономической науки ; пер. с англ., т. II. / Маршалл А. – М. : Издательская группы «Прогресс», 1993. – 310 с.
12. Подолинский, С. А. Труд человека и его отношение к распределению энергии. Издание 2-е / С. А. Подолинский / Предисловие И. Я. Вырдова, А. А. Новоточинова, Г. А. Шилина. Предисловие к 1-му изданию П. Г. Кузнецова. – М. : Белые Альвы, 2005. – 160 с. – (Серия «Мыслители Отечества»).
13. Руденко, М. Енергія прогресу. Нариси з фізичної економії / Руденко М. [Вид. 2-е допов.]. – Т. : Джуро, 2005. – 412 с.

14. Кузнецов, О. Л. Система – общество – человек: устойчивое развитие / Кузнецов О. Л., Кузнецов П. Г., Большаков Б. Е. – М. : Ноосфера, 2000. – 187 с.
15. Шамиль, Ш. Г.-М. На пути к практическому применению энергетического подхода в экономике (развитие идей П. Г. Кузнецова) / Ш. Г.-М. Шамиль // Устойчивое инновационное развитие: проектирование и управление. – 2013. – Т. 9, № 4 (21). – С. 10–35 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gypravlenie.ru/wp-content/uploads/2014/02/02-Shamil.pdf>.
16. Ларуш, Л. Вы на самом деле хотели бы знать все об экономике? / Линдон Ларуш. – М. : Шиллеровский институт, 1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bourabai.kz/larouche/economics2.htm>.
17. Колыванов, Г. Н. Эффективность использования производственных фондов в сельском хозяйстве / Г. Н. Колыванов. – М. : Колос, 1980. – 144 с.
18. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.
19. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
20. Allais M. Erreurs et impasses de la construction europeenne / M. Allais. – Ottawa : C. Juglar, 1992. – 122 pp.

References

1. Andrijchuk, V. G. (2013). *Ekonomika pidpryjemstv agropromyslovogo kompleksu* [Economics of agricultural enterprises]. Kiev : KNEU.
2. Krush P. V., Klymenko O. V., Podvigina V. I., & Gulevych V. O. (2008). *Kapital, osnovni ta oborotni zasoby pidpryjemstva* [Capital, fixed and current assets of the enterprise]. Kiev : Centr uchbovoi' literatury.
3. Levyc'ka, I. V. (2010). *Vidtvorennya osnovnyh zasobiv: teoriya i praktyka* [Reproduction, plant and equipment: Theory and Practice]. Ternopil : TzOV «Terno-graf.
4. Lenskaja, S. A. (1974). *Osnovnye fondy: chto jeto takoe?* [Fixed assets: what is it?]. Moscow : Znanye.
5. Pidlisc'kyj, G. M. (Ed.) (1986). *Pidvyshhennja viddachi osnovnyh fondiv u sil's'komu gospodarstvi* [Increasing the impact of fixed assets in agriculture]. Kiev : Urozhaj.
6. Pashaver, B. J. (2013). Agrarnyj segment nacional'nogo bogatstva [Agrarian sector of national wealth]. *Ekonomika Ukrainy*, 2 (607), 49–59.
7. Smit, A. *Doslidzhennja pro pryrodu i prychny bogatstva narodiv* [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations]. Retrived from : <http://bibliograph.com.ua/adam-smitt/index.htm>.
8. Rykardo, D. (1955). *Nachala polytycheskoj ekonomyy y nalogovogo oblozhenyja* [Principles of Political Economy and Taxation]. Moscow : Polyt. lyteratura.
9. Marks, K., & Энгельс, Ф. (1963). Капитал. Т. 2 [Capital, Issue 24.]. Soch. Moscow : Polytyzdat.
10. Menger, K., E. Bem-Baverk, E. & Vyzer, F. (1992). *Osnovanyja polytycheskoj jekonomyy Avstryjskaja shkola v polytycheskoj ekonomyy : Sbornyk* [Foundations of Political Economy]. (Trans.) . Moscow : Экономыка. Retrived from : http://www.libertarium.ru/lib_mbv.
11. Marshall, A. (1993). *Prynцыpy jekonomycheskoj nauky* [Principles of economics, vol. II]. (Trans.) II. Moscow : Yzdatel'skaja grupy «Progress».
12. Podolynskij, S. A. (2005). *Trud cheloveka y ego otnoshenye k raspredelenyju energyy*. Yzdanye 2-e [Human labor and its relation to energy distribution. Second Edition]. Moscow : Belye Al'vy (Seryja «Myslytely Otechestva»).
13. Rudenko, M. *Energija progresu. Narysy z fizychnoi' ekonomii'* [Energy progress. Essays on the physical economy]. Ternopil : Dzhura.
14. Kuznecov, O. L., Kuznecov, P. G., & Bol'shakov, B. E. (2000). *Systema – obshhestvo–chelovek: ustojchyvoe razvytye* [System - society - man: sustainable development]. Moscow : Noosfera.
15. ShamyI', Sh. G.-M. (2013). Na puty k prakticheskomu pryomenenyju energetycheskogo podhoda v ekonomyye (razvytye ydej P. G. Kuznecova) [On the way to the practical application of the energy approach in economics (development of ideas PG Kuznetsov)]. *Ustojchyvoe ynnovacyonnoe razvytye: proektyrovanye y upravlenye, Vol. 9, is. 4 (21)*, 10–35. Retrived from :

<http://www.rypravlenie.ru/wp-content/uploads/2014/02/02-Shamil.pdf>.

16. Larush L. (1992). *Vy na samom dele hotely by znat' vse ob jekonomyke?* [You really want to know all about the economy?]. Moscow : the Schiller Institute. Retrived from : <http://bourabai.kz/larouche/economics2.htm>.

17. Kolyvanov, G.N. (1980). *Jeffektyvnost' yspol'zovanyja proyzvodstvennyh fondov v sel'skom hozjajstve* [Efficiency of production assets in agriculture]. Moscow.: Kolos.

18. Pro zatverdzhennja Polozhennja (standartu) buhgalters'kogo obliku 30 «Biologichni aktyvy» : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrai'ny vid 18.11.2005 r. № 790 [Approval of the Regulations (standard) accounting 30 "Biological assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 18.11.2005 number 790 g]. - Retrived from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.

19. Pro zatverdzhennja Polozhennja (standartu) buhgalters'kogo obliku 7 «Osnovni zasoby» : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrai'ny vid 27.04.2000 r. № 92 [Approval of the Regulations (standard) accounting 7 "Fixed Assets": The order of the Ministry of Finance of Ukraine from 27.04.2000 number 92 g]. Retrived from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

20. Allais, M. (1992). *Erreurs et impasses de la construction europeenne* [Errors and impasses of the European Construction]. Ottawa : Juglar.

Дата надходження статті до редакції : 10.03.2016

1 рецензування 21.03.2016 Прийняття в друк: 20.04.2016

Received: 21.03.2016 1st Revision: 21.04.2016 Accepted: 20.04.2016

Maryna Mogylova
Leading Researcher

*Department of market of material and technical resources
NSC «Institute of Agrarian Economics»
Kyiv, Ukraine
E-mail: mmogylova@googlemail.com*

THE ESSENTIAL FEATURES OF FIXED ASSETS AS DETERMINANTS OF THEIR COMPONENTS GROUNDING

Methodological provision of effective usage and reproduction of fixed assets are based on the research of economic nature and composition. Deep disclosure of social and economic nature of fixed assets provides their comparative performance with other production factors to outline their inherent characteristics and features. By systematizing scientific opinion on the economic nature of fixed assets its various aspects were disclosed in this article, compared their comparative description with other factors of agricultural production.

The research is based on the using of the dialectical approach, monographic method, theoretical generalization and systematization, comparison.

A result of research outlines the essential characteristics of fixed assets based on their comparison of land resources, working capital, biological and intangible assets, financial resources, labour, and business. Fixed assets components were grounded according to which there were proposed to make changes in legal acts.

Keywords: *fixed assets, factors of production means of production means of labour, productive asset, types of fixed assets.*

Марина Моголова
ведущий научный
сотрудник

*отдел рынка материально-технических ресурсов
ННЦ «Институт аграрной экономики»
Киев, Украина
E-mail: mmogylova@googlemail.com*

СУЩНОСТНЫЕ ПРИЗНАКИ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ КАК ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ ОБОСНОВАНИЯ ИХ СОСТАВА

Методологические положения эффективного использования и воспроизводства основных средств основываются на исследовании их экономической природы и соответственно состава. Глубокое раскрытие социально-экономической сущности основных средств предусматривает их сравнительную характеристику с прочими факторами производства с целью определения присущих им признаков и особенностей.

В статье путем систематизации научной мысли относительно экономической природы основных средств раскрыты ее различные аспекты, проведено их сравнительную характеристику с другими факторами сельскохозяйственного производства.

Исследование построено на использовании диалектического подхода, монографического метода, теоретического обобщения и систематизации, сравнения.

В результате исследования очерчены сущностные характеристики основных средств на основе их сравнения с земельным ресурсом, оборотными средствами, биологическими и нематериальными активами, финансовыми ресурсами, трудом, предпринимательством. Обоснованы составляющие основных средств, согласно которым предлагается внести изменения в нормативно-правовые акты.

Ключевые слова: *основные средства, факторы производства, средства производства, средства труда, производственные ресурсы; виды основных средств.*